

Egérlyukból politizálni?

– avagy szoborállítás jugó-magyar módra

Az ezredfordulót megelőző években felmerült az a gondolat, hogy Szabadkán, a honfoglalás 1100 és Szent István megkoronázásának, illetve a katolicizmus felvételének ezredik évfordulójára illő lenne valamilyen köztéri szoborral emléket állítani ezerszáz éves ittlétünknek. Ez már azért is indokolt lett volna, mivel egy-két évvel korábban a miloševići hatalom a főtéren felállította Jovan Nenad cár (többek szerint haramia-vezér) és két követője egészalakos szobrát. Majdnem azon a helyen, ahol a trianoni diktátum előtt a '48-as forradalom és szabadságharc emlékére egy turulmadaras obeliszk volt. Ezt a szoborállítást kívánta „elensúlyozni” egy milleniumi emlékmű.

A polgármester, Kasza József támogatásával meg is alakult a szobrot létrehozó bizottság, amely **Kalmár Ferenc** szabadkai szobrászt bízta meg a szoborterv elkészítésével. Ez el is készült, még hozzá több változatban is, hogy a tisztelt bizottságnak legyen miből választania. A terv a magyar mondavilágból merítette a témáját: egy fekvő (csoda)szarvas mögött emelkedett egy márványoszlop, tetején (egy körben) stilizált griffmadár, széttárt szárnyakkal. A szobrász tudatosan nem akart turulmadarat ábrázolni, számítva a szerbek túlérzékenységre. Mindennek ellenére az elképzelés nem nyerte el a tagok többségének a tetszését. A bizottság fő szakértője **Bela Duranci** volt, aki túl **giccsesnek** tartotta a kompozíciót, és az őt dicsőítő bizottság **magyar** tagjai túllihegett lojalitásból, mellé állva, leszavazták a tervet. Ezt követően Kalmár Ferenc még egyszer „javított” az elképzelésén, de amikor belátta, és ezt a bizottság magyar érzelmű tagjai is megértették, hogy nem a tervvel, hanem a létesítendő szoborral van a baj, felhagytak a tervekészítéssel. Persze, az a lehetőség fel sem merült, hogy esetleg más szobrászt kérjenek fel, vagy pályázat útján válasszák ki a megfelelő alkotást. Így a szabadkai magyarság emlékműve, épp a néhány megalkuvó magyar miatt nem készülhetett el. A meghírsült szoborfelállítás okáról, akkor sem, de a későbbiekben sem, mind a mai napig nem adtak magyarázatot. Ma még a magyar pártok sem akarnak tudni róla.

Valamivel később egy másik szobor felállítása is szóba került. Mint ismeretes a '44-es magyar ártat-

lan áldozatok emléke előtt csak a temetőben, eldugva lehet megemlékezni. Legtöbb helyen még így sem. Egyedül a szabadkai Zentai úti temető vég gödreiben eltemetett áldozatok emlékére a tömegsírnál van egy méltó emlékhely. Ezzel szemben a szerb és zsidó ártatlan áldozatokra majd minden településen emlékművel emlékeznek. Újvidéken, a Duna-parton egy monumentális szoborkompozíció áll, ahol minden évben méltó módon megemlékeznek a kivégzettekről. Szabadka belvárosában is két ilyen emlékmű létezik, nem számolva a számtalan partizán emlékművet. Ezért merült fel a gondolat, hogy a '44-es magyar és nem magyar áldozatok emlékére, az újvidéki mintájára, Szabadka központjában egy méltó, az egész Délvidékre vonatkozó emlékművet kellene létrehozni. Az Aracs Társadalmi Szervezet épp abban az időben szoros kapcsolatban állt a Budapesten élő kolozsvári Szervátiusz Tiborral, aki készségesen elvállalta a szobor elkészítését. Ez a mű nemcsak a funkcióját tekintve emelte volna a város hírnevét, hanem azért is, mivel ez Magyarország egyik legnevesebb szobrászának az alkotása lett volna. Időközben azonban a polgármester, Kasza József magasabb beosztásba került, így az egész dolog egyelőre elvesztette aktualitását. Ezért sajnálattal a megbízást le kellett mondani. Az önkormányzat még arra sem méltatta a szobrászt, hogy erről értesítse, ezért ezt az Aracs vezetőségének kellett megtennie.

A dolog azonban Kucsera Géza polgármestersége alatt ismét aktuálissá vált. Szervátiusz az Aracs T. Sz. részéről ugyanis Aracs—Főnix-díjban részesült, amit személyesen Szabadkán vett át. Ebből az alkalomból a polgármester fogadta a neves szobrászt, és e látogatáskor szóba került a szobor ügye. Ekkor Kucsera elvben elfogadta az ötletet. Szervátiusz még a helyet is kiválasztotta, sőt, ismereteim szerint a tervrajzot is elkészítette. Persze, a tervből ismét semmi sem lett. Kucsera, meggyőződésem szerint, nem is akarta ezt felvállalni, csak nem merte ott bevállalni. Félt a szerbek támadásától, és számára a karrierje fontosabb volt, mint egy a magyarsághoz kötődő emlékmű. Pedig lehetősége lett volna kiharcolni a szobor felállítását.

Ezzel szemben, mint égből a villámcsapás, szinte egyik napról a másikra a bíróság épülete előtt elkezdtek felállítani, méghozzá minden engedély nélkül, Dušan cár szobrát. Természetesen a cárnak semmilyen kötődése sem volt Szabadkához, de ez egyáltalán nem érdekelte a szerb nacionalista erőket, akiknek az egyedüli céljuk, hogy Szabadka szerb jellegét hangsúlyozzák, illetve a város magyar vonatkozásait valamilyen módon csökkentse. A polgármester, a Magyar Nemzeti Tanács és a VMSZ vezetősége hevesen tiltakozott az engedély nélküli szoborállítás ellen, egy időre sikerült is leállítani az építkezést, de amint az várható volt, az egészalakos szobor mégis ott áll a bíróság előtt, hirdelve a középkori Raška szerb törvényeit. A tiltakozás valójában csak egy színjáték volt annak érdekében, hogy a számtalan magyar kezdeményezésnek a kudarcát és a szerb nacionalista törekvések élét a magyar lakosság előtt némileg csökkentse. Végül azzal az ígérettel nyugtatták meg a magyarságot, hogy rövidesen egy Szent István, Hunyadi János vagy más magyar történelmi személyiség egészalakos szobrát fel fogják állítani. Természetesen, mint ahogyan már megszokhattuk, a magyar politikusi ígéret elszállt, és utána csak többéves csönd maradt.

Így mind a közelmúltig nem történt semmi sem. Illetve időközben számtalan szoborállításban részesült a város, mert Sava Halugin rébusz-alkotásai majd minden sarkon megtalálhatók, és mint „házi szobrász” több helyi nevezetesség mellészobrát is megmintázta. De a beígért magyar történelmi nevezetesség egészalakos szobra csak nem akart megszületni. Végül a 2008-as év elején közreadták, hogy a néhány házból álló Kossuth téren, amely mostanában kapta meg ezt a megtisztelő nevet, fel akarják állítani Kossuth Lajos mellészobrát. Azt, hogy korábban egy egészalakos szobrot ígértek, gyáván elhallgatták. Természetesen sokan nem tudták elképzelni, hogyha a szerb vonatkozású emlékművek mind kiemelt fontosságú városrészen állnak, hol állhat majd méltó környezetben azon a tenyérnyi téren a Kossuth-szobor. A Petőfi Sándor utca és a Kossuth tér sarkára felállíthatták volna, de már ott diszeleg a sokadik Sava Halugin „absztraktnak tűnő” alkotása. A Fasizmus áldozatainak terén, a Petőfi Sándor utcai oldal felől is lett volna egy méltó hely a szobor felállítására, ha a szoborállítókban nem munkálkodott volna a megalkuvás és a félelem kisördöge. Mert mindig azt kívánják belénk sulykolni, hogy nem szabad a többségi nemzetet irritálni. (Hisz így is megkéselnek bennünket, de az senkit sem „irritál”?) A bizottság tagjaiban az a gondolat is felmerülhetett, hogy a felállított szobrot esetleg ledöntik vagy meggyalázzák.

Különben ez a mindig aggódó, gyáva szemléletmód korábban a Kaponyai csata emlékmű helyreállításakor is felmerült. Akkor a bizottság egyes tagjai a meglévő beton talapzatra, amit a szerb hatalom korábban nem tudott szétrombolni, csak egy emléktáblát kívántak felállítani. Szerencsére akadt néhány józanul gondolkodó, bátor ember, aki az emlékmű teljes visszaállítását szorgalmazta, mondván, ha ledöntik, az is jelent majd valamit. Legfeljebb, mint a csúrogi magyarok a ledöntött, összetört keresztet, akár százszor is visszaállítják, úgy teszünk mi is. És a bátraknak lett igazuk. Az emlékmű mind a mai napig érintetlenül ott áll, még a koszorúkat sem bántja senki sem.

A Kossuth-szobornál sajnos a megalkuvók javaslata érvényesült. Így került Szarapka Tibor szép alkotása a Népkör egyik utcai vakablakába, eldugva, bezárva. Szimbolizálva ezzel a magyar politikusok és az értelmiség megalkuvását. Illyés Gyulának ismét igaz lett, amikor a délvidéki magyar értelmiséget a megalkuvással vádolta. Ha már mindenképp a Kossuth téren kívánták a szobrot elhelyezni, izléses módon, dízláncsal vagy más odaillő dologgal elkeríthettek volna a Népkör bejáratánál két autóparkolásra fenntartott területet, mert ott is méltóbb helye lett volna, mint eldugva egy vakablakban. Vagy ha már annyira féltették a szobrot, miért nem állították fel a Népkör udvarában, igaz, akkor annak nem lett volna köztéri jellege. A szobor most annyira el van dugva, hogy a járókelők, ha történetesen nem keresik, észre sem veszik, hisz kinek is jutna eszébe, hogy a Népkör szűk vakablakába (az építészeti tervtől eltérően, utólagosan) egy Kossuth-szobrot állítottak, így „tisztelegve” a legnagyobb magyar politikusok egyike előtt. Ezzel a beígért szoborállítás meg is valósult, meg nem is, mint a Mátyás király mondában, de mindenképp „méltó emléket” állítva a délvidéki magyar vezető politikusaink kishitűségének, gyávaságának és megalkuvásának. Erre a dicstelen cselekedetre nem átkodtak meghívni egy neves magyarországi díszvendéget, a Magyar Tudományos Akadémia elnökét, ezzel tompítva a következetlenségüket. Nem hiszem ugyanis, hogy a Kárpát-medencében akadna még egy magyarlakta település, amely ilyen gyáva módon állított volna emléket Kossuth Lajosnak.

Ez a „példaadás” sajnos nem egyedülálló. Például az Aracs T. Sz. javaslatára, hogy a szabadkai Ze-neiskola vegye fel a legkiemelkedőbb igazgatójának, Lányi Ernőnek a nevét, az iskola többségi magyar oktatói gárdája ezt leszavazta. Így e nemes kezdeményezés nem születhetett meg, méghozzá a magyar pedagógusok megalkuvó magatartása miatt. Talán még kirívóbb az iskola magyar zongoratanárnőjének a kijelentése, miután a Lányi Ernő jubileumi ünnep-

ség alkalmával az azonos nevű művelődési egyesület felkérésére, hogy az ünnepezt zeneművével, a *Meditáció Erkel Himnusza fölött* cíművel, méltóképpen adózzanak a neves pedagógus, filharmóniaalapító emléke előtt, azzal tagadta meg a darab eljátszását, hogy ő nem hajlandó politizálni. Szerinte ugyanis a Himnusszal kapcsolatos mű bemutatása már magyarkodásnak, nacionalista tettnek számít, amit ő nem volt hajlandó vállalni. A közelmúltban, az egyik újság közvélemény-kutatása kapcsán, hogy a lakosságnak mi a véleménye a Szerb Radikális Pártról, egy magyar egyetemista lánynak fogalma sem volt, hogy mit jelent az itt élő magyaroknak e párt programja. Azzal hárította el a kérdést, hogy ő (mint értelmiségi???) nem foglalkozik a politikával. Ez persze a délvidéki magyar fiatalok helyzetét ismerők előtt nem nagyon meglepő, hisz a Képes Ifjúság, az egyedüli délvidéki ifjúsági sajtótermék, de a Szabadkai Rádió ifjúsági műsora is úgy fél a „politikai állásfoglalástól” és az ilyen témáktól, mint ördög a szenteltvíztől. Amíg a világ fiatalsága rendszereket dönt meg, véleményt nyilvánít, tüntet, addig a délvidéki magyar fiatalság nem hajlandó politizálni, azzal büszkélkedik, hogy nincs politikai nézete, mivel ez (a neveltetése s megfélemlített tapasztalata szerint) nem számít erénynek, és így a sorsa, a jövője irányítását nagylelkűen átengedi azoknak, akik épp a megsemmisítésünk érdekében munkálkodnak. Ezt a magatartást sulykolja beléjük ugyanis a Képes Ifjúság is, hisz a lapban a délvidéki magyar politikai helyzetéről sohasem szólnak. Pontosabban semmilyen politikai vonatkozású írás nincs az újságban. A szer-

kesztőség szerint a világ gondja-baja nem érdekli az itteni magyar fiatalokat, még kevésbé a magyarság sorsa. Véleményük szerint nem is kell, hogy érdekelje őket, mert így könnyebb a fájdalommentes beolvadás. És ha csak ezt szolgáltatják nap mint nap, akkor az ifjúság mást nem is igényel, azaz nem is igényelhet. Az egyedüli téma a „buli” és a nyugati, kétes értékű sztárpletykák. A diákok létszámfogyása, a magyar tanulók szerb tagozatra való áramlása, a magyar tanulóhiány, a magyarországi könyvek behozatali nehézségei, a magyar tanulók elszállásolási problémái, és még az ifjúsággal kapcsolatos számtalan gond nem érdekli a szerkesztőséget. A léha életformát kínálják fel a felnövő generációnak, annak, amely majd a közeljövőben, remélhetőleg felvállalja majd a délvidéki magyarság sorsát. De az ilyen neveltetésű ifjak vajon miként fognak eligazodni a mind erőtejesebben globalizálódó világ forgatagában. Miként tudják majd megvédeni a magyarságukat. A civil szervezetek már most azon siránkoznak, hogy nem képesek a fiatalokat bevonni a munkába. Készségesen átadnák a vezetést, de nincs kinek. Társadalmi ingyenmunkát senki sem akar végezni. Az a kevés magyar fiatal pedig, akik most politikai funkciót vállaltak, ezt csak a saját karrierjük és nem a közösség érdekében tették (ezt egyesek be is vallják), ugyanis ezt a példát látták az idősebbektől is, például a mostani szoborállítóktól. Így függ össze a szoborállítás és a fiatalok erkölcsi nevelése. Ezek után vajon kiktől várhatja a délvidéki magyarság sorsának jobbra fordulását?

Pechán József: Szüret a Bánságban